

1016.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicznego

z dnia 19 listopada 1923 r.

w przedmiocie przepisów sanitarnych dla uzdrowisk, posiadających charakter użyteczności publicznej.

Na podstawie art. 26 i 42 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o uzdrowiskach (Dz. U. R. P. № 31, poz. 254) i po wysłuchaniu opinii Państwowej Rady do Spraw Uzdrowisk zarządza się w granicach okręgu ochrony sanitarnej uzdrowisk, posiadających charakter użyteczności publicznej co następuje:

§ 1. Piecza i nadzór nad stanem sanitarnym uzdrowisk należy do komisji uzdrowiskowych, które winny kierować się następującymi przepisami:

DZIAŁ I.

Zaopatrywanie ludności w dobrą wodę do picia.

Cechy dobrej wody.

§ 2. Zaopatrywanie ludności na terenie okręgu ochrony sanitarnej w dobrą wodę do picia i do potrzeb gospodarskich należy do obowiązków właściwej komisji uzdrowiskowej, która w tym celu jest obowiązana do urządzenia wszystkich, w art. 5 a) powołanej ustawy wymaganych, urządzeń technicznych.

§ 3. Woda dla potrzeb wewnętrznego użycia i do podtrzymania czystości w uzdrowiskach może być czerpana ze zbiorników podziemnych, ze źródeł, z rzek i jezior.

Miejsce poboru wody i teren, który jej dostarcza, powinny być należycie zabezpieczone od zanieczyszczeń.

Woda dostarczana ludności powinna odpowiadać następującym warunkom:

- 1) pod względem fizycznym—woda powinna być przezroczysta, bezbarwna, bezwonna, dobra w smaku i posiadać temperaturę do 12° C.;
- 2) pod względem chemicznym — woda nie powinna zawierać nadmiaru soli żelaza, manganu, sodu i potasu, oraz siarkowodoru, amonjaku, kwasu azotowego i azotnego, nie powinna zużywać więcej jak 7 mg. nadmanganianu potasu do utlenienia zanieczyszczeń organicznych, zawartych w litrze wody; wreszcie powinna mieć twardość mniejszą od 20° niem.;
- 3) pod względem biologicznym—woda nie powinna zawierać chorobotwórczych drobno-ustrojów, pasożytów i ich zarodków; nie powinna zawierać wskaźników biologicznych, cechujących wody zanieczyszczone wydzielniami ludzkimi i zwierzęcymi.

Wodociągi.

§ 4. Uzdrowiska, posiadające charakter użyteczności publicznej, obowiązane są stosownie do

art. 5 ustawy o uzdrowiskach mieć wodociągi, urządzone do powszechnego użytku, w razie braku tychże wykonać je w terminie lat 5-u od daty ogłoszenia niniejszego rozporządzenia (art. 27 ustawy).

Ilość wody dostarczonej przez wodociąg powinna odpowiadać zapotrzebowaniom o każdej porze dnia i roku, powinna pokrywać je w sposób zupełnie pewny i wynosić nie mniej niż 50 litrów na dobę dla 1 mieszkańca, wliczając w to i mieszkańców sezonowych. Przy projektowaniu wodociągów należy brać pod uwagę możliwy przyrost ludności miejscowej i sezonowej w ciągu 25 lat.

Zasadnicze dane do wykonania projektów wodociągów i same projekty podlegają zatwierdzeniu Ministra Zdrowia Publicznego i Ministra Robót Publicznych.

Obszary ochronne dla źródeł wodociągowych.

§ 5. Dla zabezpieczenia od zanieczyszczenia wód służących do zaopatrywania wodociągów oraz zapewnienia wydajności dorzeczca ich podlegają ochronie sanitarnej.

Obszary ochronne i zarządzenia co do użytkowania i zagospodarowania gruntów w obrębie tych obszarów ustanawia powołana władza wodna (art. 131 ust. z 19-go września 1922 r.—Dz. U. R. P. № 102, poz. 936).

Ochrona sanitarna obiektów wodociągowych.

§ 6. Komisje uzdrowiskowe obowiązane są:

- 1) wyznaczyć terminy dla przymusowego połączenia realności z rurociągami sieci wodociągowej;
- 2) wykonywać stały dozór sanitarny wszystkich urządzeń wodociągowych przez periodyczne rewizje tychże i wyniki rewizji utrzymywać protokółarnie;
- 3) wydawać za zgodą Ministra Zdrowia Publicznego wszelkie postanowienia związane z opłatnym użytkowaniem wody.

§ 7. W okresie przejściowym (art. 4), oraz w tych przypadkach, gdzie w pojedynczych realnościach—z jakichkolwiek względów—urządzenie (instalacja) wodociągu względnie doprowadzenie rur wodociągowych okaże się na razie niewykonalne, woda do picia może być dostarczana ze studzien lokalnych za dobre uznanych, na podstawie opinii i zgody miejscowej komisji uzdrowiskowej.

§ 8. Na terenach podległych zarządowi komisji uzdrowiskowej studnie, służące do zaopatrywania ludności w wodę do picia i do domowego użytku powinny być z reguły wiercone, rurowane i czerpać wodę w miarę możliwości z głębszego poziomu wodnego.

Przy słabej wydajności pokładu wodonośnego, względnie małej jego miąższości może komisja uzdrowiskowa zezwolić na istnienie, względnie pozwolić na budowę studni kopanej (szybowej, cembrowanej) o większej średnicy, umożliwiającej nagromadzenie się wody między jednym a drugim odpompowaniem, o ile pozatem studnia odpowiada warunkom poniżej wymienionym:

- 1) Studnia powinna się znajdować na najwyższym punkcie powierzchni danej posesji w od-

ległości conajmniej 5 metrów od granic posesji sąsiadującej, 10 metrów od miejsc zanieczyszczonych jak to: dołów kloaczych, gnojówek, stajen, obór i t. p.;

- 2) Studnia powinna posiadać taką głębokość, aby mogła do wód ustalonych t. j. właściwych gruntowych lub artezyjskich i położonych tak by środowisko wodne posiadało naturalną oddzielającą warstwę nieprzepuszczalną lub trudno przepuszczalną;
- 3) W wypadku jeżeli między wodą zaskórna a wglębna niema warstwy nieprzepuszczalnej, wszelkie nowe studnie mogą być tylko wiercone o większej głębokości; w razie istnienia studni kopanej, głębokość jej nie powinna być mniejsza niż 6 mtr.;
- 4) Czerpanie wody tak ze studzien wierconych jak i kopanych może się odbywać tylko przy zastosowaniu pomp;
- 5) Teren dokoła studni kopanej lub wierconej powinien być nieco wzniesiony w promieniu conajmniej 2 m., pokryty betonem, lub zabrukowany na warstwie gliny, grubości 30 cm. z spadkiem na zewnątrz;
- 6) Rura wiertnicza studni rurowej, względnie cembrowina studni kopanej powinna wystawać nad poziom gruntu conajmniej 30 cm.;
- 7) Ściany (cembrowina) studni kopanej powinny być betonowe lub murowane na cemencie, osadzone na wieńcu z drzewa, betonu lub żelaza;
- 8) Przestrzeń między cembrowiną a powierzchnią wykopu w dolnej części na 10 ctm. wyżej zwierciadła wody lub warstwy jej przesączania powinna być wypełniona żwirem lub gruboziarnistym piaskiem, wyżej zaś do samej powierzchni winna być oddzielona od ziemi warstwą gliny 30 cm. grubą;
- 9) Nakrycie studni (cembrowiny) powinno być szczelne i trwałe, ze spadkiem na zewnątrz, a brzeg nakrycia powinien zachodzić poza ściany. O ile nakrycie jest drewniane, ma być wykonane z desek szpuntowanych;
- 10) Dno studni kopanej (cembrowanej) należy pokryć warstwą gruboziarnistego piasku lub drobnym żwirkiem przynajmniej na 10 cm. wysoko, o ile zachodzi możliwość zamulenia się wody przy forsowniejszem pompowaniu.

§ 9. Komisje uzdrowiskowe są obowiązane utrzymywać w ewidencji wszystkie studnie, znajdujące się na terenie granic ochrony sanitarnej, oraz poddawać je conajmniej 2 razy do roku oględzinom fachowemu, a wodę w razie potrzeby badaniu szczegółowemu (chemicznemu, bakterjologicznemu).

§ 10. Czyszczenie studni powinno się odbywać w miarę potrzeby, określonej zmniejszeniem się wydajności wody lub jej zanieczyszczeniem.

Czyszczenie polega na wypompowaniu wody ze studni, usunięciu z dna mułu lub zamulonego piasku (żwirku), na ponownym podsypaniu dna świeżym piaskiem lub przemytym żwirkiem i w razie potrzeby na odkażeniu dna i cembrowiny roztworem wapna chlorowego (calcaria hypochlorosa), o kon-

centracji odpowiadającej 10—20 mg. czynnego chloru na jeden litr wody.

W tym celu należy po spompowaniu wody ze studni, oczyszczeniu dna i ponownym wypełnieniu się studni wodą, wsypać do niej odpowiedni ładunek wapna chlorowego, odczekać 24 godziny, wodę wapienną odpompować i powtarzać odpompowanie tak długo, dopóki woda nie przestanie mieć zapachu chloru i wykazywać obecność aktywnego chloru.

Odkażanie studni powinno się odbywać pod nadzorem lekarza uzdrowskiego.

§ 11. Studnie, znajdujące się na terenie granic ochrony sanitarnej, a nieodpowiadające warunkom niniejszych przepisów, mają być w przeciągu jednego roku od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia kosztem właścicieli studzien doprowadzone do stanu wymagalnego, a w przeciwnym razie ulegną zamknięciu.

Próby wody.

§ 12. Pobieranie prób wody dla badania chemicznego lub bakteriologicznego, winno odbywać się w sposób określony w załączniku № 1.

Pobrane w sposób przepisany próby, winny być skierowane celem zbadania do jednego z państwowych zakładów badania żywności i przedmiotów użytku.

O wynikach badania prób należy powiadomić lekarza powiatowego.

DZIAŁ II.

Przepisy o zabezpieczeniu czystości powietrza i gruntu.

§ 13. Usuwanie nieczystości z obrębu uzdrowskiego powinno się odbywać:

- a) przez odprowadzenie wszelkich nieczystości płynnych drogą podziemną w zamkniętych przewodach t. j. kanałach;
- b) przez wywożenie śmieci domowych i ulicznych do wyznaczonych przez komisję uzdrowską miejsc.

Kanalizacja.

§ 14. Stosownie do art. 5 ustawy o uzdrowskich obowiązuje się uzdrowska, posiadające charakter użyteczności publicznej, urządzić w terminie lat 5-u (art. 27 ustawy) od daty niniejszego rozporządzenia prawidłową kanalizację do powszechnego użytku ludności.

Zasadnicze dane do wykonania projektów kanalizacji jak również i same projekty podlegają zatwierdzeniu Ministerstwa Zdrowia Publicznego i Ministerstwa Robót Publicznych.

§ 15. W miarę oddawania do użytku sieci kanalizacyjnej, komisja uzdrowska będzie wyznaczała właścicielom nieruchomości terminy obowiązkowego przyłączenia do sieci kanalizacyjnej ich nieruchomości.

W miarę przyłączenia danych posesji do sieci ogólnej, istniejące w nich doły ustępowe i inne urządzenia asenizacyjne powinny być usuwane t. j. oczyszczane, rozebrane i zasypane w terminie przez komisję wskazanym.

Ustępy i klozety.

§ 16. Każdy dom mieszkalny, lub służący do dłuższego pobytu w nim ludzi powinien mieć ustęp.

Wewnątrz budynku mieszkalnego mogą być urządzone tylko ustępy z klozetami, wodą przemywanymi, lub dezodorowane torfem i wentylowane przez klozet rurą ponad dach realności. Ustępy powinny być widne posiadać odpowiednią wentylację, podłogę nieprzepuszczalną, szczelne ściany z lamperkami, zmywalnymi wodą. Sedesy powinny mieć konstrukcję umożliwiającą zachowanie ich czystości. Klozety wodne muszą być oddzielone od rur spadowych za pomocą syfonów.

W domach nieposiadających w oddzielnych mieszkaniach klozetów mają być urządzone ustępy ogólne o ile można osobne dla mężczyzn i kobiet; urządzenie ich powinno odpowiadać wymienionym powyżej wymaganiom sanitarnym. Każda ubikacja ma być zaopatrzona w drzwi zamykane od wewnątrz; ściany między oddzielnymi ubikacjami mają być szczelne i dostatecznie wysokie.

Ustępy publiczne.

§ 17. W miejscach, gdzie gromadzi się dużo ludzi, jakoto; na rynkach, bulwarach, placach i t. p. komisje uzdrowskie obowiązane są wybudować dostateczną liczbę ustępów i pisuarów publicznych z oddziałami dla mężczyzn i kobiet. Ustępy o ile nie mogą być przemywane wodą powinny być dezodorowane torfem.

§ 18. Ustępy prywatne i publiczne powinny być utrzymywane we wzorowej czystości. Odpowiedzialność za uchybienia w tym względzie ponosi właściciel nieruchomości lub jego prawny zastępca.

§ 19. Ustępy publiczne powinny mieć stałą obsługę dla utrzymania czystości.

Doły kloaczne.

§ 20. W okresie przejściowym, aż do czasu wprowadzenia powszechnej kanalizacji (art. 15) oraz i później w tych przypadkach, gdzie — z jakichkolwiek powodów — skanalizowanie nieruchomości okaże się narazie niewykonalne, może komisja uzdrowska pozwolić na istnienie i używanie dołów kloacznych i budowę nowych, o ile odpowiadać będą wymogom § 22.

§ 21. O niewykonalności skanalizowania nieruchomości, względnie o niemożliwości połączenia jej z siecią kanałów orzeka miejscowa komisja uzdrowska.

§ 22. Budowanie dołów kloacznych pod ubikacjami mieszkalnymi jest niedopuszczalne. Doły te nie powinny również przylegać do ścian domów mieszkalnych; pozatem winny odpowiadać następującym warunkom:

- 1) odległość szczelnego dołu kloaczego od studni nie może być mniejsza niż 10 mtr.;
- 2) doły kloaczne powinny posiadać ściany i dno zbudowane z betonu lub mocno wypalonej cegły, na zaprawie cementowej, wewnątrz cementem wyprawione;

część dołu kloacznego występująca poza ściany budynku ustępowego powinna posiadać szczelne przykrycia o ile możliwości z betonu lub cegły, oraz szczelnie zamykany otwór dla czyszczenia dołu za pomocą przyrządu ssącego;

- 3) tak dno jak i ściany boczne mają być z zewnątrz obłożone warstwą ubitej gliny 30 cm. grubości;
- 4) doły kloaczne należy oczyszczać tylko w porze nocnej, po zapełnieniu ich najwyżej do dwóch trzecich wysokości;
- 5) pożądana jest taka pojemność dołu kloacznego, aby zdołał pomieścić trzech miesięczny dopływ nieczystości z okresu letniego.

§ 23. Do prawidłowego usuwania nieczystości z dołów kloacznych komisje uzdrowskowe obowiązane są utrzymywać stały tabor asenizacyjny.

Oczyszczanie dołów kloacznych przez wywożenie zawartości w kubłach lub beczkach zwykłych jest niedopuszczalne.

§ 24. Ustępy i doły kloaczne, które w ciągu roku od daty ogłoszenia niniejszego rozporządzenia, nie zostaną doprowadzone do stanu wymagalnego powyższymi warunkami, zostaną przez komisję uzdrowskową na koszt właścicieli uporządkowane.

§ 25. Doły kloaczne: biologiczne, przelewowe, chłonne i t. p. należy skasować, a na budowę ich nie zezwolić.

Utrzymywanie w czystości jezdni, chodników i podwórz.

§ 26. Utrzymywanie w czystości jezdni i chodników jak również i ścieków ulicznych przed każdą posiadłością jest obowiązkiem:

- 1) komisji uzdrowskowej, w uzdrowskach posiadających specjalny zakład czyszczenia;
- 2) właściciela posiadłości lub prawnego jego zastępcy, w uzdrowskach, nie posiadających zakładu czyszczenia.

Utrzymywanie w należytych stanie rynków, placów, targowisk, skwerów, ogrodów publicznych i t. p. jest obowiązkiem komisji uzdrowskowej.

Utrzymywanie czystości na cmentarzach należy do zarządu parafji względnie do gmin wyznaniowych.

§ 27. Dla utrzymania czystości na obszarze uzdrowska:

- 1) podwórza nieruchomości mieszkalnych powinny mieć powierzchnię równą, o należytych spadku umożliwiającym odprowadzenie wód deszczowych do rowów ściekowych i kanałów;
- 2) drogi i ulice powinny mieć po obu stronach rowy ściekowe o należytych spadku i być utrzymywane w takim stanie, aby wody odpływowe w nich się nie zatrzymywały, a zawiesiny nie odkładały. Podczas pory zimowej lód w rowach należy wyrąbywać i usuwać;
- 3) drogi, ulice i chodniki, place, skwery i ogrody powinny być perjodycznie oczyszczane, a letnią porą polewane wodą conajmniej 2 razy dziennie;
- 4) na skwerach i targowiskach powinny być ustawione zbiorniki na odpadki, papier i t. p. i opróżniane codziennie.

§ 28. Na posesjach nie skanalizowanych wszelkie wody zanieczyszczone pochodzące z gospodarstwa domowego, mogą być zlewane lub wpuszczane tylko do dołów kloacznych. Niedopuszczalne jest zanieczyszczenie terenu, a mianowicie:

- 1) wpuszczanie nieczystości i spłuczyn domowych do otwartych kanałów, rowów ściekowych, dołów pochłaniających oraz do naturalnych zbiorników wodnych;
- 2) rozlewanie spłuczyn lub nieczystości na podwórzach, drogach i ogrodach, przylegających do domów mieszkalnych;
- 3) wrzucanie śmiecia, odpadków, padliny i t. p. do wszelakich zbiorników wodnych, jak również ich nagromadzania w pobliżu wody stojącej lub płynącej.

Śmietniki.

§ 29. Przy każdym domu mieszkalnym, w najdalszym od niego punkcie, powinien znajdować się śmietnik stały (murowany, betonowy, względnie drewniany wewnątrz smołowany) o pojemności do 1 m³. Śmietniki muszą być zaopatrzone w pokrywy dobrze przylegające, aby zapobiec pladze much i zanieczyszczeniu powietrza. Śmietniki stałe mogą być zastąpione przez przenośne naczynia metalowe (kubły monachijskie).

Opróżnianie śmietników powinno odbywać się codziennie w godzinach porannych. Wzbronić należy wlewania jakichkolwiek płynnych nieczystości do śmietników.

§ 30. Komisja uzdrowskowa jest obowiązana wyznaczyć i urządzić zdala od zamieszkałych dzielnic i komunikacji publicznych składy odpadków i śmiecia, wywożonego z domów i zarządzać perjodyczne spalanie, albo kompostowanie tegoż przez pokrycie warstwą ziemi.

Zakłady przemysłowe.

§ 31. W granicach okręgu ochrony sanitarnej zabronione jest urządzenie i prowadzenie fabryk lub zakładów zanieczyszczających grunt, powietrze lub wodę; nie wolno budować i prowadzić fabryk połączonych z niebezpieczeństwem dla otoczenia, lub szkodliwych z powodu dymu, hałasu i t. p. w szczególności wszelkich fabryk i zakładów poruszanych siłą mechaniczną.

DZIAŁ III.

Przepisy sanitarne dla hoteli, pensjonatów i pokojów umeblowanych.

§ 32. Każde pomieszczenie przeznaczone na hotel, pokoje umeblowane lub pensjonat, przed uzyskaniem właściwego pozwolenia na otwarcie powinno być poddane oględzinom dla ustalenia, czy odpowiada ono przepisom niniejszego rozporządzenia.

§ 33. Hotele, pokoje umeblowane i pensjonaty w uzdrowskach, zaopatrzonych w wodociągi i kanalizację mogą być otwierane tylko w domach posiadających te urządzenia, zaś w uzdrowskach nieposiadających wymienionych urządzeń do czasu ich uruchomienia, tylko w domach zaopatrzonych w należyte urządzenia ściekowe i wodę uznaną za dobrą.

§ 34. W hotelach, pokojach umeblowanych i pensjonatach wysokość pokoi winna wynosić co najmniej 2,75 mtr. a ilość powietrza przypadającego na jedną osobę nie mniej niż 25 mtr.³. Pokoje winny być suche, bezpośrednio oświetlone światłem dziennym (stosunek powierzchni okien do podłogi powinien wynosić co najmniej 1:10), posiadać należyte urządzenia do ogrzewania i przewietrzania. Ściany i sufity powinny być gładkie, jasne, podłogi szczelne.

§ 35. W każdym pokoju ma się znajdować umywalnia; w hotelach, pokojach umeblowanych i pensjonatach, o ile liczba pokoi gościnnych jest nie mniejsza niż 20, powinny się znajdować łazienki lub co najmniej natryski.

§ 36. Pokoje winny być utrzymywane we wzorowej czystości t. j. tak, aby ściany, sufity i podłogi, jak również i wszelkie znajdujące się w pokoju sprzęty i przedmioty, były wolne od kurzu, brudu, śmieci, pajęczyny i wszelkiego robactwa. Pokoje winny być codziennie przewietrzane za pomocą dopływu powietrza z zewnątrz.

W hotelach, pokojach umeblowanych i pensjonatach nowootwieranych powinna być urządzona prawidłowa wentylacja.

§ 37. Ciepłota w pokojach, zajętych przez gości, powinna wynosić nie mniej niż 15° C (12° R).

W każdym pokoju winien znajdować się termometr.

§ 38. W nowobudujących się hotelach i pensjonatach korytarze powinny być szerokości co najmniej 1,2 mtr. i posiadać dostateczny i bezpośredni dostęp światła i powietrza z zewnątrz, posiadać podłogę szczelnie ułożoną lub z materiału nieprzepuszczalnego.

Korytarze nie mogą być zastawiane meblami, kufkami i t. p. jak również nie mogą służyć za składy jakichkolwiek rzeczy.

§ 39. Kuchnia powinna być przestronna, widna, mieć ściany jasne, pomalowane farbą olejną co najmniej do wysokości 1,5 mtr. lub wyłożone do tejże wysokości materiałem ceramicznym, podłogę nieprzepuszczalną i należyte przewietrzanie. Pozatem kuchnia winna posiadać odpowiednie urządzenie do mycia naczyń kuchennych wodą bieżącą. Zakłady posiadające powyżej 20 pokoi powinny mieć specjalne ubikacje do mycia naczyń.

Kuchnie mogą się mieścić w suchych, widnych półsuterenach z bezpośrednim dostępem światła i powietrza z zewnątrz, jeżeli zagłębienie ich nie przekracza $\frac{1}{8}$ ogólnej wysokości.

§ 40. Kuchnie powinny być w ten sposób urządzone, aby drażniące zapachy nie przedostawały się do części zamieszkałej zakładu.

W letniej porze roku kuchnie winny być zabezpieczone od much za pomocą siatek w oknach.

Naczynia kuchenne, szafy, i półki należy utrzymywać w bezwzględnej czystości. Naczynia miedziane winny być wewnątrz pobieleny cyną bez domieszki ołowiu.

§ 41. W kuchni nie wolno mieszkać, spać, przechowywać łóżek, pościeli, odzieży i innych sprzętów, nieprzeznaczonych do użytku kuchennego.

§ 42. Produkty spożywcze powinny być przechowywane w oddzielnym widnym i dobrze przewietrzanym pomieszczeniu. Produkty łatwo ulegające zepsuciu, powinny w ciepłej porze roku być przechowywane w lodowni, lub zimnej piwnicy.

Spizarni nie wolno umieszczać obok ustępów. W spizarni nie wolno przechowywać materiałów do opalania i oświetlania.

§ 43. Na każdym piętrze powinny być ustępy, przyczem jeden ustęp powinien przypadać na liczbę pokoi nie większą niż 10.

§ 44. Służba hoteli, pokoi umeblowanych i pensjonatów, powinna być czysto ubrana.

Osoby pracujące w kuchni, powinny być ubrane w czyste fartuchy białe z napierśnikami, na głowie zaś mieć czyste białe czapki i stale dbać o czystość rąk.

W celu utrzymania czystości, służba winna mieć w swem rozporządzeniu umywalnie wraz z mydłem i ręcznikami oraz posiadać możliwość częstego korzystania z łaźni lub natrysków.

Osoby dotknięte chorobami zakaźnymi lub też chorobami skóry, połączonymi z uszkodzeniami jej całości, jak również otwartą gruźlicą płuc, nie mogą pełnić obowiązków służby w wymienionych zakładach.

Kandydaci do służby, powinni wykazać się świadectwem lekarza uzdrowskiego, stwierdzającym stan ich zdrowia.

§ 45. Pokoje dla służby, mieszkającej przy zakładzie powinny być oddzielne dla kobiet i dla mężczyzn; winny być urządzone i utrzymywane w myśl § 34 i 36 niniejszego rozporządzenia.

Każda osoba powinna posiadać oddzielne łóżko.

§ 46. Bielizna zakładowa powinna być czysta, utrzymywana w całości i często zmieniana. Każdy przybywający gość powinien otrzymać czystą (świeżo upraną) bieliznę pościelową, względnie stołową. Serwetki stołowe dla stołowników powinny być przechowywane każda oddzielnie w czystym numerowanym woreczku.

W zakładzie powinien być stały zapas czystej bielizny pościelowej, co najmniej na dwie zmiany.

Bielizna pościelowa i stołowa czysta, jakoteż brudna, powinna być przechowywana oddzielnie, w specjalnie na ten cel przeznaczonych pomieszczeniach.

Bielizna brudna nie może być pod żadnym pozorem przechowywana w kuchni, spizarni, jadalni jak również w pokojach przeznaczonych do mieszkania.

§ 47. Wszystkie pomieszczenia i urządzenia w hotelach, pokojach umeblowanych i pensjonatach należy utrzymywać we wzorowym porządku i czystości. Do przestrzegania tego jest obowiązany właściciel zakładu lub jego prawny zastępca.

Do obowiązków właściciela zakładu względnie dzierżawcy należy również:

- 1) bezzwłocznie zawiadomić władze sanitarne o każdym wypadku choroby zakaźnej, który zajdzie w zakładzie;

- 2) nie zezwalać pod żadnym pozorem na dokonywanie w zakładzie złożonych zabiegów chirurgicznych;
- 3) baczyć, aby wietrzenie i trzepanie pościeli, garderoby, dywanów, mebli i t. p. odbywało się wyłącznie na podwórzu najpóźniej do godz. 8-ej rano;
- 4) nie wynajmować pokoju, w którym zaszedł wypadek choroby zakaźnej innej osobie, przed odkażeniem w sposób przepisany;
- 5) przedsięwziąć wszystkie środki mające na celu systematyczne tępienie much i innych owadów.

§ 48. We wszystkich korytarzach, pokojach i kuchniach, powinny stać na miejscach widocznych, napełnione wodą spluwaczki, dające się łatwo oczyścić i odkażić.

Spluwaczki winny być codziennie opróżniane i myte.

Na ścianach mają być umieszczone pouczenia o niepluciu na podłogę.

§ 49. Wszystkie nowootwierane hotele, pokoje umeblowane i pensjonaty, muszą bezwzględnie odpowiadać niniejszym przepisom.

Hotele, pokoje umeblowane i pensjonaty już istniejące, powinny w ciągu roku od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia przystosować swe urządzenia do niniejszych przepisów; w razie przeciwnym ulegną one zamknięciu, aż do czasu uporządkowania.

W drodze wyjątku władza administracyjna I instancji, po wysłuchaniu opinii komisji uzdrowiskowej może zezwolić na dalsze istnienie zakładu, chociaż zakład ten niezupełnie odpowiada wymaganiom niniejszego rozporządzenia.

§ 50. W każdym hotelu, pokojach umeblowanych lub pensjonacie, winna się znajdować opaginowana przez komisję uzdrowiskową książka zażaleń, o czym goście powinni być powiadomieni przez wywieszenie odpowiednich napisów w każdym pokoju.

§ 51. Nadzór nad wykonaniem niniejszych przepisów sprawują miejscowe komisje uzdrowiskowe i władze administracyjne w toku instancji.

Przepisy co do zachowania czystości w mieszkaniach prywatnych, odnajmowanych kuracjom.

§ 52. Właściciele domów, względnie właściciele lokali, odnajmując mieszkania kuracjom, powinni je oddawać w stanie czystym. Za utrzymanie czystości odnajętych pomieszczeń odpowiedzialni są ich czasowi lokatorzy.

§ 53. Właściciele domów, względnie właściciele lokali, winni utrzymywać otoczenie domu, ustępy, klatki schodowe, korytarze, piwnice i poddasza w stanie wymaganej czystości, stosownie do przepisów niniejszego rozporządzenia.

§ 54. Poza kontrolą perjodyczną obowiązana jest komisja uzdrowiskowa dokonywać kontroli w wypadkach otrzymania zażaleń, bądź to od lokatora bądź też od właścicieli sąsiednich posesji.

§ 55. Komisja uzdrowiskowa po stwierdzeniu przewinień w utrzymywaniu czystości w domach lub mieszkaniach wydaje zarządzenia ich właścicielom o doprowadzenie do należytego porządku w terminie wskazanym przez komisję; zaś w razie niewykonania tego rozporządzenia zarządza odpowiednio ich oczyszczenie na koszt winnych.

Przepisy obowiązujące restauracje i jadalnie.

§ 56. Kuchnie obsługujące restauracje i wszelkiego rodzaju jadalnie winny odpowiadać warunkom, przewidzianym w §§ 40, 41, 42, 43 i 45 oraz ustęp 2 § 47 niniejszego rozporządzenia.

§ 57. Sale jadalne w restauracjach, pensjonatach i jadalniach oraz wszelkie znajdujące się w nich sprzęty powinny być utrzymane we wzorowej czystości, stoły nakryte czystymi serwetami, serwetki stołowe o ile nie są z bibułki każdorazowo zmieniane, powinny być przechowywane w czystych numerowanych torebkach, naczynia stołowe i przybory do jedzenia zawsze czysto wymyte, naczynia do soli, pieprzu i t. p. zaopatrzone w dziurkowane przykrywkę; naczynia do musztardy, chrzanu i t. p. przypraw zaopatrzone w łyżeczki.

Znajdujące się na bufecie pokarmy powinny być zabezpieczone od kurzu i much.

DZIAŁ IV.

Postanowienia ogólne.

§ 58. Szczegółowe postanowienia w granicach niniejszego rozporządzenia wydadzą komisje uzdrowiskowe w myśl art. 34 ustęp 4 ustawy z dn. 23 marca 1922 r. o uzdrowiskach.

§ 59. Każda osoba przebywająca w uzdrowisku obowiązana jest poddać się przepisom wynikającym z niniejszego rozporządzenia.

§ 60. Przekroczenie przepisów niniejszego rozporządzenia karane będzie przez komisję uzdrowiskową w drodze nakładania natychmiastowo ściąganych kar do wysokości przewidzianej ustawami.

Niezależnie od tego komisja uzdrowiskowa może wdrożyć przeciwko winnym postępowanie karno-administracyjne lub sądowe.

§ 61. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje z dniem ogłoszenia.

Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego: *Adamski*

Załącznik do rozp. Min. Zdr.
Publ. z dnia 19.XI. 1923 r. (poz. 1016).

I n s t r u k c j a

o pobieraniu prób wody do badania.

Sposób pobierania prób wody z jakiegokolwiek zbiornika w celu zbadania jej, wpływa w dużej mierze na wynik badań, będący w znacznym stopniu zależnym zarówno od tego: w jakim miejscu, w ja-

kim czasie, w jakie naczynia, w jakiej ilości próba jest pobrana, jak i od tego, ile czasu upływa od chwili pobrania próby do chwili rozpoczęcia badań.

Przy pobieraniu prób wody winien być sporządzony protokół dołączony do próby, zawierający następujące dane:

- a) miejscowości i dane o miejscu, z którego próba jest pobrana;
- b) temperatura powietrza i wody w chwili pobrania próby;
- c) czas pobrania próby;
- d) rodzaj zbiornika, z którego pobrana jest próba;
- e) miejscowe urządzenia techniczne;
- f) przyczyna, dla której woda winna być zbadana.

Pobieranie prób wody winno się odbywać według wskazań następujących:

1. Pobieranie prób wody ze studzien i z kranów wodociągowych.

Woda ze studzien z pompami i z kranów wodociągowych winna być brana do badania po uprzednim odpompowaniu, ewentualnie zlewaniu wody w ciągu kilku minut. Ze studzien bez pomp, woda winna być czerpana przyrządem specjalnym, w braku jego wiadrem czysto wymyтым i splukanym dokładnie wodą pobieraną.

2. Pobieranie prób wody z odkrytych zbiorników (rzeki, stawy i t. p.).

Badanie tych wód ma po części na celu stwierdzenie, jaki wpływ na skład wody w rzekach, stawach i t. d. wywiera zamieszkała osada lub zakłady fabryczne przemysłowe. Z wód tych winny być pobrane cztery próby, mianowicie:

- 1-sza próba: pobrana z wód odpływowych (ścieków) powyżej miejsca ujścia ich do rzeki;
- 2-ga " pobrana z wody rzecznej, w odległości 100 — 300 metrów, powyżej miejsca ujścia ścieków;
- 3-cia " pobrana w odległości $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ klm. poniżej miejsca ujścia ścieków t. j. w miejscu w którym ścieki i woda tworzą jednolitą mieszaninę;
- 4-ta " pobrana poniżej miejsca ujścia ścieków w odległości 5—10 klm. od miejsca pobrania próby 3-ciej.

Próby 2, 3 i 4 pobierać należy z głębokości 20—30 ctm. od powierzchni wody.

Ze zbiornika z wodą stojącą, winny być pobrane dwie próby: jedna blisko ujścia ścieków, druga zaś w tym miejscu, w którym woda i ścieki tworzą jednolitą mniejwięcej mieszaninę.

3. Pobieranie prób z wód odpływowych (ścieków).

Przy pobieraniu próby z wód odpływowych należy stwierdzić, czy skład ścieków w ciągu dnia jest stały—w tym wypadku pobiera się jedną próbę, czy też zmienny, wówczas należy pobrać w ciągu dnia kilka prób i połączyć je razem.

4. Naczynia do pobierania prób wody.

Dla dokonania całkowitego badania wody, należy pobrać próbę w ilości 2—3 litrów; dla badania skróconego—1 litr. Próby powinny być nalewane w butelki całkowicie czyste i wypłukane kilkakrotnie wodą pobieraną, opatrzone korkami doszlifowanymi; w braku ich korkami nieużywanymi, wygotowanymi w czystej wodzie.

Dla badań bakteriologicznych należy pobierać próby w naczynie bezwzględnie wyjałowione, w ilości $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ litra z zachowaniem odpowiednich ostrożności w celu uniknięcia zakażenia wody i przesyłać jaknajspieszniej do zakładu badawczego.

5. Opakowanie i przesyłanie prób do badania.

Po napełnieniu wodą należy butelki zakorkować, szyki ich owinać papierem woskowym lub płótnem i zapieczętować. Do butelki winien być dołączony protokół z pobrania danej próby. Próby winny być bezzwłocznie przesłane do Państwowego Zakładu Badania Żywności i przedmiotów użytku (najwyżej w ciągu 2—3 dni).